

**Rae Vallavolikogu
Rae Vallavalitsus**

**RAE VALLA NOORTE
ETTEVÕTLIKKUSE
ARENGUKAVA**

Aruanne avalikuks aruteluks

Aprill 2013

Geomedia OÜ

www.geomedia.ee

Rüütli 4, Tartu

Tel. 744 1675

geomedia@geomedia.ee

SA Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

H

**Harju Ettevõtlus- ja
Arenduskeskus**

www.heak.ee

Sirge 2, Tallinn

Tel. 656 6641

info@heak.ee

Sisukord

1	Sissejuhatus	4
1.1	Põhimõisted	5
1.2	Lühendid	7
2	Kokkuvõte Rae valla rahvastiku, ettevõtlus- ja noorte ettevõtlikkuskeskkonna olukord ja hinnang arengueeldustele.....	8
2.1	Elanike arv ja selle dünaamika, rahvastiku soo- ja vanuskoosseis...	8
2.2	Ettevõtlikkuskeskkond	8
2.3	Tööturu olukord	9
2.4	Noored ja ettevõtlikkus	9
2.5	SWOT-analüüs ja hinnang ettevõtlikkuse arendamise olukorrale...	13
3	Noorte ettevõtlikkuse arendamise missioon, visioon, aluspõhimõtted ja tegevuse eesmärgid	15
3.1	Missioon	15
3.2	Visioon ja seda iseloomustavad mõõdikud	15
3.3	Visiooni elluviimise aluspõhimõtted	15
3.4	Eesmärgid ja prioriteetsed tegevused	16
4	Tegevuskava	19
4.1	Valla noored	20
4.2	Valla ettevõtjad ja nendega koostöö	21
4.3	Valla haridusasutused	21
4.4	Kohalik omavalitsus	23
5	Arengukava elluviimise riskid ja nende maandamine.....	24
5.1	Poliitilised riskid	24
5.2	Administratiivsed riskid	24
5.3	Finantsmajanduslikud riskid.....	24
5.4	Kommunikatsiooni riskid	25
6	Arengukava seire ja selle tulemustest teavitamise põhimõtted	26

LISAD¹

Sisukord	2
LISA L1. Rae valla rahvastiku, ettevõtlus- ja noorte ettevõtlikkus-keskkonna ning töötuse lähteolukorra analüüs ja arengu eeldused	4
L1.1. Elanike arv ja selle dünaamika	4
L1.2. Rahvastiku soo- ja vanuskoosseis	6
L1.3. Ettevõtlikkuskeskkond	7
L1.4. Tööturu olukord	10
L1.5. Noored ja ettevõtlikkuskeskkond	14
L1.5.1. Koolid ja õpilaste arv	14
L1.5.2. Noorsootöö vallas	15
L1.5.3. Ettevõtlikkusõpe	16
L1.5.3. Karjäärinõustamine koolides	17
LISA L2. Rae valla õpilaste küsitluse läbiviimine ja selle tulemused	19
L2.1. Rae valla õpilaste küsitlus	19
L2.2. Küsitlusankeet	24
L2.3. Õpilaste küsitluse tulemused	26

¹ Eraldi köitena

LISA L3. Rae valla ettevõtjate küsitlus	27
L3.1. Rae valla ettevõtjate küsitlus	27
L3.2. Küsitluse tulemuste analüüs	27
L3.3. Küsitluse tulemused	29
L3.4. Rae valla ettevõtete küsitluse ankeet	31
LISA L4. Ülevaade noorte ettevõtlikkuse tõstmise praktikatest Eestis ja rahvusvahelisel tasandil	34
L4.1. Šotimaa näide	34
L4.2. Ettevõtlik kool	34
Lisa L5. Arengukava koostamisel osalenute nimekiri	37

1 Sissejuhatus

Rae valla noorte ettevõtlikkuse valdkondlik arengukava (edaspidi arengukava) koostamise eesmärk on määrata tegevused, mis on suunatud Rae valla noorte ettevõtlikkuse kasvule ning Rae valla avaliku sektori ja ettevõtjate kaasamisele töösse kohalike noortega. Arengukavas määratletakse Rae valla noorte ettevõtlikkuse põhiväärtused, missioon, arenguvision, strateegilised arengusuunad ja eesmärgid, vajalikud tegevused lähiaastateks ning ressursid püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Arengukava strateegiline periood on aastad 2013-2020 ja selle elluviimise tegevuskava aastateks 2013-2017.

Arengukava annab suuniseid, kuidas luua eeldusi noorte ettevõtlikkuse suurendamiseks ja kuidas noored saavad tutvuda Rae valla ettevõtluse ning ettevõtjatega ja aru saada kohalikul tööturul pakutavatest võimalustest eneseteostuseks. Ühtlasi annab arengukava sisendi Rae valla haridusasutustele õppekavade ettevõtlussuuna kvaliteedi tõstmiseks, loob eeldused noorte suhtumiste ja oskuste parandamiseks sisenemisel tööturule ning laiendab teabevälja tööelu korraldamiseks ja paremaks toimetulekuks. Samuti esitatakse lahendid Rae valla noorte teadlikkuse suurendamiseks kohalikus omavalitsusüksuses tegutsevatest ettevõtetest, nendes pakutavatest võimalustest tööalaseks ettevalmistamiseks ja eneserealiseerimiseks ning õppimisvõimalustest kohapeal. Oluline, et ettevõtlikkus võib avalduda kõigis eluvaldkondades, et tulla toime ettearvamatu tulevikuga, et säilitada positiivust ja osaleda elukestvas õppes kogu elukaare vältel.

Arengukava koostamise käigus teostati Rae valla rahvastiku, ettevõtlus- ja noorte ettevõtlikkuskeskkonna ning tööturu lähteolukorra analüüs (vt. Lisa L1), viidi läbi küsitlusuuringud valla gümnaasiumi ja põhikooli õpilaste (vt. Lisa L2) ning ettevõtjate (vt. Lisa L3) seas, samuti tehti intervjuud suuremate ettevõtete juhtidega. Nendes keskenduti järgmistele teemadele:

- Noorte hoiakute ja arusaamiste selgitamine oma võimalikest tulevikust õppimisel ja tööturul, noorte õpi- ja tööelistused, noortes ettevõtlikkuse arendamise sisendite ettepanekud õppekavadesse ja noorsootöösse;
- Rae valla ettevõtjate huvide kaardistamine ettevõtte arengu ja töö tarvis valla noortega, et tutvustada kohalikele noortele võimalusi oma annete rakendamiseks Rae vallas paiknevates ettevõtetes. Samuti ettevõtjate huvi selgitamine panustada noorte ettevõtlikkuse võimendamisse Rae vallas ja võimalused Rae valla ettevõtjate kaasamiseks karjäärinõustamise korraldusse ja teiste noorsootöö töövormide rakendamisse seondult tööturu valdkonnaga.

Arengukava koostamise käigus tehti ülevaade noorte ettevõtlikkuse tõstmise praktikatest Eestis ja rahvusvahelisel tasandil nn juhtumite analüüsi põhimõttel (vt. Lisa L4).

Aruanne on esitatud kaheosalisena, millest esimese osa moodustab arengukava ja teise osa lisad uuringute ja analüüside tulemustega.

Arengukava koostamise tarvis moodustati teemarühm, kuhu kuulusid Rae vallavolikogu liikmed ja vallavalitsuse ametnikud, õpetajad ja õpilased, ettevõtjad

ja vabaühenduste esindajad. Arengukava koostamist juhtis Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia koos Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskusega. Rae valla poolt koordineeris tööde läbiviimist Anne-Ly Suvi. Koostajad tänavad arengukava koostamisel ja aruteludes osalenud väga erinevad huvirühmade esindajaid (vt. nimekiri Lisa L5).

1.1 Põhimõisted

Arengukava - arengustrateegiast lähtuv pika- ja lühiajalise arengu eesmärgi määratlev ja elluviimise võimalusi kavandav vallavolikogu poolt kinnitatav dokument.

Ettevõtlikkus - hoiak, mida iseloomustavad loov ja uuenduslik mõtlemine, saavutusvajadus ja arukas juhtimine. Ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta, eeldab loominguilist, uuendusmeelset ja riskivalmidust, samuti oskust võimalusi ära tunda, tegevust kavandada ja kavandatut ellu viia. Ettevõtlik inimene mõistab probleemi olemust ja suudab püstitada eesmärgi, leiab vajaminevad ressursid, lahendab probleemi ja saavutab eesmärgi. Ettevõtlik inimene peab oma tegevuses suutma reageerida paindlikult muutustele, julgema võtta arukaid riske, tulema toime mõningase ebakindlusega, oskama nautida oma igapäevaseid tegemisi ja olla lihtsalt õnnelik. Ettevõtlik inimene saab iseendaga hakkama ja suudab muuta ühiskonda näiteks kas ettevõtja, ametniku või vabatahtlikuna. Kuna noores eas suudab inimene omandada infot kõige paremini, on ettevõtlikkuse õpetamise tulemus parem nii inimese enda kui ühiskonna jaoks, kui alustada sellega juba koolieas.

Ettevõtluse inkubaator – ettevõtluse tugistruktuur, mis aitab elavdada linnas ettevõtlust, suurendab alustavate firmade eeldusi turul läbi lüüa ja vähendab samas riske, kindlustades ettevõttele käivitusperioodil soodsa ja kvaliteetse töökeskkonna – ruumid, ärialase konsultatsiooni, andmeside ning muud toetavad teenused.

Huvigrupid – üksikisikud või institutsioonid, kelle poolt kavandatav tegevus avaldab otsest või kaudset mõju arengule vallas.

Innovatsioon ehk uuendus – avaras tähenduses igasuguse inimtegevuse uuenduslikkus või uudsus. Käesolevas arengukavas eelkõige uute ideede kasutamine 1) turul konkurentsivõimelise toote või teenuse pakkumiseks, 2) organisatsiooni sisemiste protsesside (tootmine, turundus, tarnimine, juhtimine jms) ümberkorraldamiseks, 3) uue või oluliselt täiustatud tehnoloogia kasutuselevõtuks tööstuses, teeninduses või avalikus sektoris, üldjuhul eesmärgiga saavutada konkurentsieelis.

Majandusklaster – geograafiliselt lähestikku paiknevate ühe valdkonna ettevõtete ja institutsioonide (näiteks ülikoolid, kohalik omavalitsus, ettevõtlusorganisatsioonid) kooslus, mis teeb koostööd ja samas sisemiselt konkureerib. Tugevad ühised ostja-tarnija seosed ning toetus spetsialiseeritud institutsioonide ühisele kapitalile kujundavad piirkondlikud konkurentsieelised, mis aitavad paremini kasutada töötajate oskusi, arendada majandussidemeid, tuua turule innovatiivseid tooteid ja teenuseid ning saavutada edu uutel turgudel.

Missioon - põhjendus sellest, mis on tegevuse mõte.

Noor – Noorsootöö seaduse alusel on noor 7-26-aastane isik. Noore vanuse määratlus on riigiti erinev. Euroopa riikide ühine noortevaldkonna suunisdokument

„European Commission White Paper: A New Impetus for European Youth määratleb noort kui 15- kuni 25-aastast isikut.

Noorsootöö – noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemekoolituse- ja tööväliselt tegutseda.

Noorsootöötaja – noorsootöö valdkonnas erialaselt koolitatud ja töötav spetsialist.

Noorte osalus – noorte inimeste aktiivne või passiivne sekkumine ühiskonna protsessidesse, nende mõju ühiskonnas vastuvõetavatele otsustele. Aktiivne osalus – noored ise teevad ja pakuvad otsuseid, passiivne osalus – osaletakse ühiskonna poolt pakutavates tegevustes.

Noorteinfo – info, mis muudab ühiskonnaalase info noortele, kes seda otsivad, kättesaadavaks, võimaldades teha neil teatud otsuseid või toimida mingi teguviisi järgi. Noorteinfo eesmärgiks on suurendada valikuvõimalusi, mis oleksid noortele kättesaadavad, pakkudes avalikust elust otsest või kaudset teavet ja võimaldab noortel lihtsamini teha iseseisvaid valikuid oma elu korraldamisel.

Noorsootöö asutus – Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või eraõigusliku juriidilise isiku asutus, mille põhitegevuseks on noorsootöö korraldamine. (Allikas: noorsootöö seadus).

Noortevolikogu – noorte osaluskogu, millel puudub juriidiline staatus ning mille koosseisu on valitud või delegeeritud noored. Noortekogu eesmärgiks on võimaldada noortel osaleda otsustamisprotsessis ja kaitsta oma huvisid neid puudutavates valdkondades.

Noortelaager – tegutseb äriregistrisse, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse või Eesti kirikute, koguduste ja koguduste liitude registrisse kantud isiku või avalik-õigusliku juriidilise isiku asutusena, millele on välja antud Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusluba vastavalt Noorsootöö seaduse §-le 10. Noortelaager vastab järgmistele tingimustele: 1) ühe vahetuse pikkus on vähemalt kuus ööpäeva; 2) laager tegutseb aastas üle 60 päeva.

Noorte poliitika – noore tegelikest vajadustest ja väljakutsetest lähtuv koordineeritud ja eesmärgikindel tegutsemine erinevates eluvaldkondades.

Noorteühing – mittetulundusühing või juriidilist staatust mitteomav ühendus, mille liikmetest vähemalt kaks kolmandikku on noored ja mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine. Riigieelarvelist aastatoetust saavad noorteühingud, mis on kantud Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteühingute registrisse. (Allikas: noorsootöö seadus).

SWOT-analüüs – meetod protsessi, nähtuse, olukorra vms. eri külgede sh. tugevuste, nõrkuste, võimaluste ja ohtude analüüsiks.

Valdkondlik arengukava – valla arengukavast lähtuv valdkondlik omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmäärke määratlev ja elluviimise võimalusi kavandav dokument.

Visioon - tulevikupilt, ideaalolukord, mida tahetakse teatud ajaks saavutada ning mille nimel tehakse (kohaliku omavalitsuse poolt) jõupingutusi.

Õpilafirma - üldhariduskooli majandusõppe raames vähemalt kolme õpilase poolt õppeperioodiks loodud Junior Achievementi Arengufondis registreeritud mitteametlik väikeettevõte, mis tegutseb täiskasvanud juhendaja juhendamisel ja vastutusel. Jaotatakse „Õpilafirma“ (gümnaasiumi õpilastele) ja „Minifirma“ (lihtsustatud variant õpilafirma programmist, mis on mõeldud ettevõtliku mõttelaadi arendamiseks ja ettevõtlusalaste põhiteadmiste andmiseks 7.-9.klassi õpilastele seotuna õppekavaga), mida käsitletakse kui majandusõppe protsessi osa, mille käigus koostatakse õpilased äriplaani ja selle alusel valmistavad ja turustavad pakutavat toodet või teenust.

1.2 Lühendid

ANK – avatud noortekeskus.

EL – Euroopa Liit.

EMTA - Maksu- ja Tolliamet

ENTK – Eesti Noorsootöö Keskus.

EV – (Rae valla) ettevõtjad

HA – haridusasutus

HEAK – Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium.

KOV – kohalik omavalitsus.

MTÜ – mittetulundusühing.

RVV – Rae Vallavalitsus

SWOT - Strengths 'tugevused', Weaknesses 'nõrkused', Opportunities 'võimalused',
Threats 'ohud'

2 Kokkuvõte² Rae valla rahvastiku, ettevõtlus- ja noorte ettevõtlikkuskeskkonna olukord ja hinnang arengueeldustele

2.1 Elanike arv ja selle dünaamika, rahvastiku soo- ja vanuskoosseis

Seisuga 01.01.2012 elas Rae vallas 13 387 inimest. Eesti omavalitsusüksustest on Rae vald kiirema elanike arvu kasvuga - perioodil 2005-2012 on elanike arv Rae vallas kasvanud keskmiselt 7,5% aastas. Kiirem oli elanike arvu kasv perioodil 2008-2009, kui valla elanikkond suurenes ligi 10% aastas. Kuigi Rae valla elanike arv on suurenenud eelkõige sisserände tulemusel, on protsessis märkimisväärne osa ka sündimisel - 2010. aastal sündis vallas 288 last, 2011. aastal mõnevõrra vähem, 257 last.

Rae valla rahvastiku vanuskoosseis on noor. Laste osakaal (vanus 0-14) on 23,6%, tööealiste osakaal 67,9% ning vanuses 65+ elanike osakaal 8,6% (seisuga 01.01.2012). Ülalpeetavate määr vallas on 47,3%. Suurimateks vanuserühmadeks vallas on elanikud vanuses 30-34 ning lapsed vanuses 0-4. 0-19-aastased moodustavad Rae valla elanikkonnast 28,6%, kokku 3 824 elanikku.

Ruumiliselt on rahvastik Rae vallas jaotunud ebaühtlaselt. Elanikkond kasvab Jüri alevikus, Lagedi alevikus ja Peetri kandis, samal ajal elab pooltes küldes alla 100 elaniku ja valla keskustest kaugemal asuvates küldes elanikkond väheneb.

Detailsem analüüs vt. Lisa L1.1 ja L1.2.

2.2 Ettevõtluskeskkond

Äriregistri andmeil oli 2011. aastal Rae valda registreeritud vähemalt 10 tuhande eurose aastakäibe ja vähemalt ühe töötajaga ettevõtteid 602 kogukäibega peaaegu 1,5 miljardit eurot, millest eksport moodustab ca 25%. Peamised käivet andvad sektorid on ülekaalukalt jae- ja hulgimüük ning tööstus, ka veondus ja transport ning ehitus. Ekspordisektorid on eelkõige tööstus, jae- ja hulgikaubandus. Vallas registreeritud ettevõtetes töötab üle 9,3 tuhande töötaja³. Sektoritest on kõige rohkem töökohti jae- ja hulgimüügi ettevõtetes - 3 611, millele järgneb tööstus 3 157, veondus ja transport üle tuhande ja ehitus üle 800 töökohaga.

Suurema käibe töötaja kohta annavad jae- ja hulgimüük ning kalandus, aga ka tööstus, veondus ja transport ning seadmete ja tööjõu rentimine. Keskmise Rae vallas registreeritud ettevõtete käive töötaja kohta on 156 tuhat eurot.

Detailsem analüüs vt. Lisa L1.3.

² Detailsemalt vt.

Lisa L1. Rae valla rahvastiku, ettevõtlus- ja noorte ettevõtlikkus-keskkonna ning töötuse lähteolukorra analüüs

Lisa L2. Rae valla õpilaste küsitluse tulemused

Lisa L3. Rae valla ettevõtjate küsitlus

³ Siiski tuleb märkida, et küllalt suur arv Rae valda registreeritud ettevõtete töötajaid (eriti jaekaubanduses nt. Rimi) töötab mujal Eesti piirkondades

2.3 Tööturu olukord

Tööturusurve indeks ehk tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64-aastased) suhe Rae vallas on 1,38, mis on tunduvalt kõrgem Harju maakonna ja Eesti keskmisest. Rae vallas on suur noorte tööealiste elanike osakaal ja jätkuv sisseränne ning järgmisel kümnendil siseneb vallas tööturule rohkem inimesi, kui sealt vananemise tõttu potentsiaalselt välja langeb.

EMTA andmetel oli tööga hõivatute osakaal tööealisest elanikkonnast Rae vallas 2011. aastal 76%. Vastavalt EMTA andmetele oli Rae vallas 2012. aastal iga tööealise elaniku kohta 1,83 töökohta. Töökohta keskmine väärtus töötajalt tasutud sotsiaalmaksu alusel oli 2011. aastal Rae vallas Eesti kõrgeim.

2012. aastal oli Rae vallas ligi 250 registreeritud töötut ning töötuse määr kuude keskmisena (jaanuar-september) 2,7%, mis on märgatavalt madalam nii Tallinna, kui Eesti keskmisest. 2011 a. detsembri seisuga oli registreeritud 45 ja 2012.a. oktoobri seisuga 26 pikaajalist töötut. Viimase töötatud ametiala alusel on Rae vallas registreeritud töötute hulgas 2012. aasta oktoobri seisuga kõige rohkem keskastmespetsialiste (19%) ning kõrgemaid ametnikke ja juhte (17%), kokku 84 töötut, järgnevad kontoritöötajad-ametnikud ning teenindus ja müügi töötajad, aga ka tippspetsialistid. Viimastel aastatel on jälgitav töötute osakaalu vähenemine oskus- ja käsitöölise hulgas, kuid samal ajal on aastatel 2008-2012 suurenenud töötute osakaal kontoritöötajate, ametnike ning keskastme spetsialistide hulgas. Aastatel 2010-2012 on töötuks registreerinud 35-25 noort kuus, mis moodustab registreeritud töötutest ligi 10%.

Detailsem analüüs vt. Lisa L1.4.

2.4 Noored ja ettevõtlikkus

Koolid ja õpilaste arv

Rae vallas töötab 4 üldhariduskooli: Jüri Gümnaasium, Lagedi Põhikool, Vaida Põhikool ja Peetri Lasteaed-Põhikool. Seisuga 01.10.2012 õpis koolides kokku 1 494 õpilast, nendest 41% on esimeses kooliastmes, 28% teises kooliastmes, 21% kolmandas kooliastmes, 10% õpilastest oli gümnaasiumiastmes. Hinnanguliselt käib valla koolides 67% kooliealistest noortest, ülejäänud käivad koolis väljaspool Rae valda. Poiste osakaal Rae valla õpilaste hulgas veidi kõrgem, kui tüdrukute oma. Surve koolikohtade arvukuse kasvuks on Jüri Gümnaasiumi ja Peetri Lasteaed-Põhikooli teeninduspiirkonnas.

Noorsootöö vallas

Huvihariduse valdkonnas on Rae vald pakkunud tegevust väga paljudele noortele:

- Huvikoolis toimub muusika-, kunsti- ja tantsuõpe, Kultuurikeskuses toimuvad läbi aasta erinevad ringid, Rae Spordikeskuses viiakse läbi erinevad sporditegevusi ja -ringe, Lagedil tegutseb "Lagedi tehnikaklubi", jms.
- Noortel on võimalus osaleda koolide ja mittetulundusühingute poolt korraldatavates laagrites.
- Rae vallas tegutseb 3 noorteühingut, millele lisaks on mitmeid erinevaid noorsootööga tegelevaid mittetulundusühinguid.

- Külavanemate ja alevike vanemate seltsis on noortetoimkond.
- Jüri Gümnaasiumis tegutseb T.O.R.E liikumine, lisaks on olemas erivajadustega lastele väikeklassid ja noorte tugikeskus.
- Igal aastal võtab kuni 20 noort osa rahvusvahelistest projektidest.
- Noortele edastatakse erinevate listide kaudu infot rahvusvaheliste projektide kohta.
- Jüri Gümnaasiumis, Lagedi ja Vaida Põhikoolis tegutseb õpilasesindus.
- Rae Sõnumites kajastatakse noorte positiivseid saavutusi.
- Rae vallas töötavad kvalifitseeritud noorsootöötajad nii noortekeskustes, kui koolides huvijuhtidena, lisaks on veel vabatahtlikke noorsootöötajaid, kes juhendavad skaute ning noorkotkaid ja kodutütmeid.

Iga aastaselt toimub projekt "Rae Õpilasmalev", kus osaleb järjest rohkem noori ja mille korraldamisel tehakse tihedat koostööd kohalike ettevõtete ja organisatsioonidega. Õpilasmalev on vallaülene projekt, mida juhib valla noorsootöötaja. 2013. aastal on planeeritud osalejate arvuks 150 õpilast.

Rae vallavalitsus toetab noortele suunatud tegevusi, koostööd tehakse kohalike asutuste ja institutsioonidega. Jüri Noortekeskuses töötab noorsootöötaja, kelle ülesandeks on toetada ja juhendada noorte projekte ja ettevõtmisi.

2012. aasta kevadel toimunud Rae vallas noorsootöö kvaliteedi sise- ja välishindamisel toodi välja järgnevad valla noorsootöö tugevused:

- noortele on loodud mitmekesised võimalused huvihariduses;
- palju häid noorsootöö näiteid;
- hästi toimivad tugivõrgustikud üldhariduskoolides;
- loodud on noortesõbralik taristu;
- toimib Noortetöö ümarlaud;
- toimivad õpilasesindused koolides, osaletakse õpilasmalevas jms;
- osaletakse kohtumistel ettevõtetega.

Aruteludes toodi välja järgmised peamised arenguvajadused:

- laiendada rahvusvahelise noorsootöö võimalusi;
- soodustada noorte ettevõtlikkuse arengut sh. noorteprojektide teostamist ja koostööd eraettevõtjatega;
- kaasata noori enam nõuande- ja otsustusprotsessidesse ja noorte osaluskogu loomine Rae vallavolikogu juurde;
- kaardistada noorsootöö teenusega rahulolu;
- kaaluda noorte ja noorsootöö andmebaasi loomist ja kaasata gümnaasiumi õpilasi ja Rae vallas pärit tudengeid uurimustööde ja küsitluste läbiviimiseks;
- noorte parem teavitamine noorte projektide rahastustest, soodustustest ja üldistest võimalustest ning noorte infokanalite parem eesmärgistamine;
- tutvustada noortele erinevaid mitteformaalse õppimise ja tunnustamise võimalusi;
- kaaluda nõustamisteenuse laiendamist.

Kokkuvõtvalt hindas välishindamismeeskond Rae vallas tehtavat noorsootööd edukaks. Märgitigi, et noortel on mitmekülgsed võimalused erinevate huvidega

tegelemiseks ning vaba aja veetmiseks. Noorsootöö on Rae vallas prioriteetne valdkond.

Ettevõtlikkusõpe

Ettevõtlikkuse õpe Rae valla koolides ja lasteaedades on erineva tasemega. Jüri Gümnaasiumis toimub tööalane karjäärinõustamine, Lagedi Põhikoolis ja Vaida Põhikoolis kasutatakse karjäärikohviku abi, milles osalevad eri institutsioonide töötajad. Peetri Lasteaed-Põhikoolis ettevõtlikkuse ja karjääriplaneerimisega hetkel ei tegeleta. Õpilaste ja ettevõtjate koostöö toimub karjääriplaneerimisel - Rae valla õpilased on käinud ekskursioonidel ettevõtetes. Koolides ja lasteaedades pööratakse tähelepanu lastes ettevõtlikkuse õppele, kuid seda ei teha süsteemselt. Rae vallas karjäärinõustaja töötaja puudub.

Rae valla õpilaste ja ettevõtjate küsitluse tulemused

2012. aasta novembris läbi viidud Rae valla koolide 6.–9. klasside õpilaste (vt. Lisa L2) ja ettevõtjate küsitlusest (vt. Lisa L3) ning suuremate ettevõtte juhtide intervjuudest võib välja tuua järgnevad üldistused.

Õpilaste küsitlusest selgus:

- Õpilaste teadlikkus valla ettevõtetest on küllalt kõrge – ligi 80% küsitlusele vastanud noortest teavad vähemalt üht vallas tegutsevat ettevõtet. Ka on kõrge huvi valla ettevõtete külastamise vastu - üle poole küsitletud õpilastest on külastanud Rae valla ettevõtteid ja lisaks on neljandik senini külastamises mitteosalenud õpilastest sellest veel huvitatud. Õpilaste vanusega teadlikkus valla ettevõtetest suureneb oluliselt.
- Sobilike töö ja -tingimuste olemasolul on peale hariduse omandamist valmis Rae vallas töötama üle 60% küsitlusele vastanud noortest, üle kolmandiku noortest unistab töökohast välismaal. Küsitletavate vanuse kasvuga väheneb sidustatus vallaga oluliselt. Küsitlus kinnitas, et väga suur osa valla elanikest töötavad väljaspool koduvalda. Samas kinnitasid täiendava tööjõu vajadust lähema 5 aasta jooksul valdav enamus küsitletud ettevõtteid. Olemas on arvestatav ettevõtjate huvi tegevuse laiendamiseks Rae vallas ja sellega seoses ka nõudlus vallas elava tööjõu rakendamise vastu. Peaaegu kolmveerand küsitlusele vastanud ettevõtjatest on huvitatud koostööst Rae valla noorte kaasamiseks. Eelkõige ollakse valmis edastama vakantsete töökohtade loetelu, aga ka pakkuma praktikakohti ning aitama kaasa noorte ettevõtlikkuse suurendamise alasele tööle haridusasutustes. Eelnev loob hea eelsoodumuse valla elanike kohapealseks rakendamiseks, mis ühtlasi aitab kaasa omavalitsusüksuse jätkusuutlikumale arengule. Küsitluse vastustes nenditi, et on vajadus operatiivsemale kohaliku tööjõu vahendamisele.
- 20% küsitlusele vastanud õpilastest väljendas soovi saada ettevõtjaks ja 16% tippjuhiks, millest võib järeldada kolmandiku õpilaste küllalt kõrget ambitsioonikust ja ettevõtluse soodumust. Küllalt kõrge on ka oskustöölise staatus. Kõige vähem soovitakse saada ametnikuks, aga ka keskastme juhiks ja inseneriks. Seejuures keskastme juhi staatus õpilaste vanusega kasvab, kuid inseneri ja ametniku oma kahaneb. Samas on küsitletud ettevõtjate hulgas valdavalt vajadus eelkõige oskustöölise järele, aga ka müügi ja turustuse spetsialistide, keskastme juhtide ja inseneride järele. Seega ilmnes oluline vastuolu ettevõtjate poolse tööjõu vajaduse ja õpilaste elukutsevaliku ootuste vahel. Eelnevast tulenevalt võiks oluliseks pidada eelkõige Rae valla noorte kutseharidusliku suunitluse ja gümnaasiumihariduse õige vahekorra leidmist. Oluline on tugevdada kutsesuunitluse alast tööd koolides.

- Õpilased osalevad mitmetes huviringides ja noorteprojektides, tehakse vabatahtlikku tööd ja võetakse osa õpilasmaleva tegevusest, aga osaletakse ka õpilasesinduse töös. Paljud küsitlusele vastanud õpilastest pigem vaatavad, mida teevad, nad ei tea, kas nende tegevus on ettevõtlik või ei paku neile huvi asjad, milleks nad pole kohustatud. Vanuse kasvades õpilaste ettevõtlikkus kahaneb ja märgatavalt suureneb nõ. Trendidega kaasajooksmine, üle 40% õpilasi võib pidada suhteliselt passiivseteks. Küsimustikule vastuste põhjal võib väita, et noored on üpris aktiivsed, aga ei teadvustata oma tegevuste seost ettevõtlikkusega.
- Ettevõtlikkuse arendamiseks soovivad noored külastada erinevaid ettevõtteid ja ootavad ettevõtjad kooli oma ettevõtet tutvustama, enam ettevõtete esindajate koolitundides lektoritena esinema. Vanuse kasvamisega suurenevad noorte ootused, et ettevõtjad tutvustavad koolis oma tegevusi, samas väheneb soov ettevõtete külastusteks. Suur osa õpilasi soovivad taotleda stipendiumi ning leida endale koht praktikaks.
- Õpilased soovivad osaleda malevas. Enim väljendasid soovi osaleda õpilasmalevas Vaida Põhikooli, aga ka Lagedi Põhikooli ja Jüri Gümnaasiumi õpilased. Oluline on jätkata õpilasmaleva toetamist ja tegevuse laiendamist.
- Ilmnes õpilaste tagasihoidlik huvi õpilasfirmades osalemise vastu, mis küsitletavate vanuse kasvamisel veelgi kahaneb. See on tugevas vastuolus õpilaste kõrge ettevõtja ja tippjuhi elukutsevaliku ootusega. Samas on ettevõtete esindajad valmis juhendama õpilasfirmasid. Seega on vajadus õpilasfirmade loomise toetamiseks, kaasates sellesse tegevusse ettevõtjaid.
- Üle poole küsitlusele vastanud õpilastest on huvitatud karjäärinõustamisest, kuid samas teab vaid väike osa noortest, kuhu ja kelle poole selleks pöörduda. Karjäärinõustamise töö süvendamise vajadus ilmnes eriti Jüri Gümnaasiumis ja Peetri Lasteaed-Põhikoolis, vähem Vaida Põhikoolis. Seega on karjäärinõustamise vajadust haridusasutustes väga aktuaalne. Oluline on karjäärinõustamine siduda valla ettevõtluskeskkonna ja selle arenguperspektiividega, suurendada õpilaste valikuvõimalusi tööalaseks ettevalmistamiseks, mis lähtub ka kohalikest oludest.
- Paljud noored toovad välja, et nad soovivad rohkem tunnustamist.

Ettevõtjate küsitlusest ja intervjuudest selgus:

- Noorte ettevõtlikkuse suurendamiseks soovitakse teha Rae valla haridusasutustega laialdasemat koostööd ja info vahetamist vallavalitsuse, ettevõtete ja koolide vahel.
- Rohkem noorte ettevõtlikkuse alast koolitamist ja mentorlust ning õpilasfirmade loomise motiveerimist, noorte ettevõtlusalase tegevuse soosimist.
- Korraldada ettevõtluspäevi, samuti vallavalitsuse, ettevõtete ja koolide esindajate ümarlaua arutelusid, enam teabevahetust valla tulevikukavadest ja nende elluviimise tegevustest.
- Valla noorsootöös osalemise valmidust märkis 75% küsitlusele vastanud ettevõtetest. Seejuures ollakse eelkõige valmis õpilastele oma ettevõtte tegevust tutvustama, aga ka pakkuma praktikakohti ning osalema lektoritena koolitundides. Vähemal määral ollakse valmis osalema ka õppekavade väljatöötamisel, õpilasfirmade juhendamises, aga ka noorte juhendajate toetamises või pakkuma töövõimalusi õpilasmalevale. Seega on olemas tugev ühisosa nii õpilaste ootuste kui ettevõtjate valmisoleku vahel nende tegevusi toetada.

- Ettevõtlusatraktiivsuse suurendamiseks suurendada ettevõtjatesse soosiva suhtumise kujundamist ja ettevõtluse toetamist, ettevõtluspäevade korraldamist, tihedamat ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse koostööd, aga ka Tallinna ja lähiasulatega ühistranspordiühenduse parandamist.
- Oluliseks peetakse head elukeskkonda ja infrastruktuuri Rae vallas. Rae vallavalitsuse sihiteadlikku ettevõtluskeskkonna kujundamist ja ettevõtjatega koostöö laiendamist valla elu korraldamisel (näit. ühistransport, viidastamine jms)

2.5 SWOT-analüüs ja hinnang ettevõtlikkuse arendamise olukorrale

Rae valla ettevõtlikkuse alase keskkonna hindamiseks viidi läbi SWOT-analüüs, mille tulemused on esitatud järgnevalt.

Sisemised tugevused

- Rae valla soodne asend pealinnaregioonis, jätkuvalt atraktiivne ettevõtluse kasvukeskus (sh tööstusalad, tööstuspargid).
- Elanike arvu juurdekasv vallas, haritud ja ambitsioonikad lapsevanemad.
- Karjäärinõustamise tugisüsteem Jüri Gümnaasiumis ja nõustamisteenuste osutamine teistes valla koolides, ettevõtlikkuse õppe läbiviimiseks soodne kasvukeskkond valla haridusasutustes.
- Õppekava kohane ettevõtlusõppe koolides ja ainevaldkonda tundvad õpetajad, muutusteks avatud koolitussüsteem.
- Mitmekesine ja laienev ettevõtlus, tugevad ettevõtlusliidrid ja sotsiaalse ettevõtluse kogemused, tahe asukohapõhiselt panustada inimvara arengusse.
- Noortel on mitmekülgsed võimalused erinevate huvidega tegelemiseks ning vaba aja veetmiseks.
- Rae valla pikaajaline arengustrateegia ja sellega seotud arenguliste dokumentide süsteem, mis loob head eeldused Rae vallavalitsuse poolseks sihipäraseks noorte tuleviku kavandamiseks.

Sisemised nõrkused

- Institutsioonide vähene koostöö ja suutlikkus ettevõtlikkuse alal oluliste muutuste läbiviimiseks, klatriarendust toetavate tugistruktuuride võimekuse ebaühtlus.
- Õpetajate suur töökoormus, õpetajatel on ettevõtlikkuse õpetamiseks vähe ressursi.
- Õpetajate täiend- ja ümberõpe ettevõtlikkuse alal ei vasta nende ootustele, koolitusasutuste mahajäämus nõudlusest.
- Rae valla elanike vähene tööalane seotus Rae vallas paiknevate ettevõtetega, töökohtade struktuurne mittevastavus tööjõu olemasolule kohapeal.
- Valla ettevõtetega sidestatud, süsteemse ja järjepideva noorte karjäärinõustamise puudumine.
- Teadus- ja arendusasutuste vähene osalus ettevõtlikkuse, majanduskasvu, töökohtade ja sotsiaalse kapitali arendamiseks.
- Osade ettevõtjate vähene soov siduda oma tegevust Rae valla arenguga, osaleda kohaliku elu küsimuste lahendamisel.
- Koolide õppekavad on keskendunud ettevõtlusõppele, mitte ettevõtlikkusele.

Väliskeskonna võimalused

- Riiklik toetus õppijate ettevõtlikkuse suuna arendamisele.
- Investorite huvi ja riigi majanduskasv, mis võimaldab tootmise arendamist ja töökohtade loomist, uued investeeringud ettevõtetesse ja ettevõtete laiahaardeline rahvusvaheline koostöö.
- Euroopa Liidu ja Eesti riigi ettevõtlikkuse toetusmeetmed ettevõtluse arendamiseks ja tööhõive suurendamiseks.
- Pealinnaregiooni ettevõtete, teadus- ja arendusasutuste potentsiaal ja huvi pealinnaregioonis tegevuse laiendamiseks, klasterarenduseks ja tugiteenuste osutamiseks.
- Omavalitsuste koostööhuvi ettevõtetega ühistegevuseks (ühistransport, kergliiklusteed, tugiteenused, haridusasutuste õppekavad, karjääriplaneerimine jms), haridusasutusi ja ettevõtteid ühendava paindliku ja avatud õppetöö korraldamiseks.

Väliskeskonna ohud

- Rahvusvahelise majanduskeskkonna ebastabiilsus, riigi majandusarengu ja töövõimaluste suur sõltuvus toodete/teenuste ekspordist.
- Tööpuuduse kõrge tase, struktuurne tööpuudus ja konkurents inimkapitali osas.
- Haridussüsteemi riiklik tsentraliseerimine ja kohalike olude vähene arvestamine.
- Hariduse ja ettevõtluse tugisüsteemide projektipõhine rahastamine, vähene järjekindlus eesmärkides ja nende saavutamise sooritustes.

3 Noorte ettevõtlikkuse arendamise missioon, visioon, aluspõhimõtted ja tegevuse eesmärgid

3.1 Missioon

Arendada Rae valla noortes ettevõtlikkust pakkudes neile selleks igakülgset informatsiooni ja tuge.

3.2 Visioon ja seda iseloomustavad mõõdikud

Rae valla noor on ettevõtlik, haritud ja laia silmaringiga, kes on teadlik oma võimetest ning eneseteostuse võimalustest koduvallas. Ettevõtlikkus on ettevõtjate, haridusasutuste ja kohaliku omavalitsuse strateegilise partnerluse keskmes.

Visiooni realiseerimise edukuse mõõdikud on alljärgnevad:

Mõõdik	2012	2017
Õppekavade arv koolides, millesse on ettevõtlikkuse õpe integreeritud	1	17
Õppekavade arv lasteaedades, millesse on ettevõtlikkuse õpe integreeritud	0	9
Ettevõtlikkusõppes osalevate õpilaste arv, kes külastanud valla ettevõtteid ja kuulunud ettevõtjate loenguid	417	1000
Õpilasmalevas osalenud Rae valla noorte arv	117	250
Õpilasfirmade arv	0	3
Ettevõtlikkusega seotud noorteprojektides ja -õpilasvahetustes osalenud Rae valla noorte arv	270	600
Ettevõtlikkusõppes osalevate Rae vallas registreeritud ettevõtete arv	10	30
Ettevõtlikkuse alased uurimused ja praktilised tööd Rae valla haridusasutustes	34	125
Rae valla veebipõhises töökuulutuste (töøbörsis) osalevate ettevõtete arv	0	50
Noorte arv, kes on osalenud praktilikal Rae vallas asuvates ettevõtetes	41	80
Rae valla noorte ettevõtlikkusele suunatud stipendiumite arv	0	10
Rae vallavalitsuse osalusel või toetusel korraldatud ettevõtlusalastel ja ettevõtlikkuse arendamisele suunatud kokkusaamistel, aruteludel ja koolitustel osalenud noorte arv	1000	2000

3.3 Visiooni elluviimise aluspõhimõtted

Käesoleva arengukava elluviimine lähtub järgmistest aluspõhimõtetest, mis suunab noorte ettevõtlikkuse tegevusi.

Uudsus – haridusasutuste, ettevõtjate ja kohaliku omavalitsuse koostöös lähtutakse kaasaegsetest õppekavadest ja -viisidest ning uutest tehnoloogiast, stimuleeritakse ideede ja praktiliste lahenduste väljatöötamist, kasutuselevõttu ja levitamist, mis on suunatud noorte eneseteostusele, paindlikule tööturule,

ettevõtlusele ja ettevõtete konkurentsivõime kasvule. Ettevõtlikkuse arendamisel on oluline koht õppimisel teiste parimatest praktikatest.

Interdistsiplinaarsus – ettevõtlikkustegevus üle kogu kooliprogrammi ja omavalitsuse noorsootegevuse, suureneb valdkondadevaheliste koostööprojektide ja -võrgustike hulk.

Tõhusus – otsitakse parimaid soovitud tulemusi andvaid lahendusi haridusasutuste, ettevõtete ja kohaliku omavalitsuse ühiseks visioonipäraseks tegutsemiseks, et pakkuda noortele õppimis- ja töösaamise võimalusi, luua kestlikke kontakte kohalike ettevõtjatega, laiendada noorte isiksuslikele omadustele ja valla ettevõtluse ootustele vastavat karjääriplaneerimist ning elukestva õppimise muutmist elustiiliks. Toetatakse noorte oskusteabe omandamist ettevõtlikkuse alase arenguplaani elluviimisel.

Vallasisene koostöö ja ühistegevus - noorte, kohaliku omavalitsuse, haridusasutuste ja valla ettevõtete ühiste sündmuste korraldamine sh. kaasata nende korraldamisse valla noori ja anda neile sellekohane vastutus ning tagada asjakohane juhendamine. Luua noortes tugev meie kodukoha ja koolitunne, mis toetab kohalikke algatusi ja ühistegevõtmisi, vabatahtlikku tööd ja sündmuste läbiviimisest kogemuste omandamist. Oluline on õppijate, õpetajate, ettevõtjate ja vallaametnike ning -volikogu liikmete ettevõtlikkuse alase suhtlusvõrgustiku loomine.

3.4 Eesmärgid ja prioriteetsed tegevused

Visiooni realiseerimiseks määratletakse alljärgnevad eesmärgid:

Noortele suunatud eesmärgid:

- Valla noor on aktiivne ja arendab oma ettevõtlikkust.
- Valla noorel on kättesaadav informatsioon ettevõtlikkuse rakendamisest.
- Valla noortel soov eneseteostuseks Rae vallas.
- Kooli lõpetaja soovib oma tulevikku siduda kodukohaga.
- Valla noored on iseseisvasse ellu astumiseks ette valmistatud ning teadlikud töö- ja ettevõtlusest koduvallas.

Prioriteetsed tegevused on:

- Ettevõtlikkusõppe integreerimine ainekavadesse ja ettevõtlikkuse arendamisele suunatud valikaine sisseviimine gümnaasiumi astmes.
- Noorte kaasamine valla sündmuste korraldusse ja noortele suunatud infovahetusse.
- Ettevõtlikkuse alane noortele suunatud infovahenduse sisseseadmine.
- Noorte ettevõtlikkuse alase tegevuse tunnustamine, ettevõtlikkusalaste konkursside korraldamine ja nendes osalemise toetamine.
- Kutse- ja karjääriõustamise süsteemi arendamine ja osavõtjate ringi laiendamine;
- Noortele Rae valla ettevõtete külastuste ja ettevõtete töötajatega kohtumiste korraldamine.

Ettevõtjatele suunatud noorte ettevõtlikkuse alase tegevuse toetamise eesmärgid:

- Ettevõtete konkurentsivõime on paranenud kohaliku kvalifitseeritud personali ja tugiteenuste kaasamise arvel.
- Ettevõtted omavad operatiivset ülevaadet vabast tööjõust Rae vallas, noorte ettevõtlikkuse tasemest ja suundumustest määratlemaks paremini ettevõtte tööjõuga komplekteerimist ja tugiteenuste perspektiivi.
- Ettevõtja tunnetab realselt, et ta on kogukonna osa ja tal on võimalus noorte ettevõtlikkuse arendamise protsessis kaasa rääkida.

Prioriteetsed tegevused on:

- Vallas töötavate ettevõtete vabade töökohtade kohta teabe olemasolu ja selle lihtne kättesaamine.
- Valla ettevõtjate osalemine noorte ettevõtlikkuse õppes.
- Valla ettevõtetes praktikakohtadeks võimalused ja sellekohase teabe vahendamine.
- Noorte ettevõtlikkuse kasvule kaasa aitavate õpetajate ja ettevõtete tunnustamine.

Haridusasutustele suunatud eesmärgid:

- Õpilaste ettevõtlikkusalase aktiivsuse tõstmiseks on rakendatud Ettevõtliku Kooli programm.
- Valla haridusasutustel on hea koostöö piirkonna ettevõtjatega, mis tugineb osapoolte eesmärgilisi vajadusi arvestaval suhtlusel, läbimõeldud õppetööl ja kutsenõustamisel.
- Haridusasutused on tagatud noorte ettevõtlikkuse alase tegevuse toetamiseks vajalike eelarveliste vahenditega.

Prioriteetsed tegevused on:

- Ettevõtlikkusõppe integreerimine ainekavadesse - programmi Ettevõtlik Kool käivitamine.
- Ettevõtjate kaasamine ettevõtlikkusõppesse ja ettevõtete vajaduste noortele tutvustamine.
- Kutse- ja karjäärinõustamise süsteemi jätkamine ja selle alastes tegevustes osalejate arvu kasvatamine.
- Valla haridusasutuste omavaheline noorte ettevõtlikkuse alase tegevuse koostöö ja kogemustest õppimine.
- Ettevõtlikkusõppe läbiviimiseks vajalike vahenditega varustamine ja õpetajate töö motiveerimine ja koolitamine.

Kohaliku omavalitsuse eesmärgid:

- Vallas toimib sidus koostöövõrgustik noorte, haridusasutuste, ettevõtjate ja vallavalitsuse töötajate vahel.
- Vallas toimib tihe koostöö kõrgkoolidega ja kutseõppeasutustega noorte ettevõtlikkuse õppe kvaliteetseks läbiviimiseks.
- Noorte ettevõtlikkuse alaste uuringute läbiviimine ja tulemuste tagasisidestamine.
- Ettevõtlikkus on valla noorte seas teadvustatud ja ettevõtlikud noored on tunnustatud.
- Kohalikul omavalitsusel on asjakohane informatsioon ja vahendid valla noorte ettevõtlikkustegevuse juhtimiseks.

- Vallavalitsusel on noorte ettevõtlikkustegevuse kava elluviimiseks vajalikud vahendid ja toimub tegevuste seire ning tulemustest tagasiside huvirühmadele.

Prioriteetsed tegevused on:

- Noorte, haridusasutuste ja ettevõtjate noorte ettevõtlikkustegevuste ellukutsumine, suunamine ja koostöö koordineerimine.
- Vallas tegutsevate ettevõtete vabade töökohtade olemasolust teabe vahendamine ja kohaliku töøbörsi käivitamine.
- Kõrgkoolide ja kutseõppeasutustega partnersuhete loomine.
- valla noortele õppimisvõimaluste avardamine ja nende kaasamine valla arendustegevustesse.
- Tublimate ettevõtlikkuse arendajate motiveerimine ja tunnustamine.
- Stipendiumiprogrammi käivitamine noorte ettevõtlikkuse toetamiseks.
- Regulaarne valla noorsootöö hindamiste läbiviimine.
- Noorte ettevõtlikkuse tegevuskava iga aastane ülevaatamine eelarve koostamise raames.
- Noorte ettevõtlikkustegevuste andmebaasi loomine ja info vahendamine.
- Noorte ettevõtlikkustegevuste vajalike vahenditega kindlustamine.

4 Tegevuskava

Arengukava eesmärgipärase elluviimise tegevuskava koos ajakava ja põhivastutajatega on toodud alljärgnevates tabelites sihtgruppide ja eesmärkide kaupa. Arengukava eelarve määratletakse koos rakenduskava koostamisega eelarveprotsessi käigus.

4.1 Valla noored

Siht-grupp	Eesmärk	Tegevus	Ajakava					Vastu-taja
			2013	2014	2015	2016	2017	
Noored	Valla noor on aktiivne ja arendab oma ettevõtlikkust	Ettevõtlikkusõpe üle kogu kooliprogrammi - programmi Ettevõtlik Kool käivitamine						HA
		Gümnaasiumisse ettevõtlikkusele suunatud valikaine sisseviimine ja ettevõtlikkusõppe integreerimine ainetundidesse						HA
		Õpilasfirmade loomise ja tegevuse toetamine						HA
		Noorte valla sündmuste korraldusse kaasamine						RVV
		Õpilasesinduste arenguprogrammi käivitamine						HA
		Noorte esinduse kaasamine noorsootöö aruteludesse, noorteprojektide finantseerimise, stipendiumite noorsootöö preemiade otsustamise						RVV
		Noorte kaasamine noorele suunatud infokanalite infovarustusse ja haldusesse						RVV
		Lasteaedades laste ettevõtlikkusele suunatud ürituste läbiviimine						HA
	Valla noorel on kättesaadav info ettevõtlikkuse rakendamise ja elukeskkonna paremaks muutmiseks	Ettevõtlikkuse toetamise tugisüsteemide info vahendamine õpilastele						HA
		Noorte ettevõtlikkuse alajaotuse loomine valla kodulehel ja Facebookis						RVV
	Noortel on suurenenud soov eneseteostuseks Rae vallas - kooli lõpetaja soovib oma tulevikku siduda kodukohaga	Ettevõtlikkusosalaste konkursside korraldamine koolinoortele						RVV
		Noorte ettevõtlikkuse konkurssidel osalemise toetamine						RVV
		Toetusmeetmed elukeskkonna arendamiseks noorte poolt						RVV
		Noorte kaasamine valla sündmuste ja talgute korraldusse						RVV
		Õpilasmaleva tegevuse laiendamine ja parem valla ettevõtetelega sidustamine						RVV
		Rahvusvahelise noorsootöö ja õpilasvahetuse laiendamine						HA/RVV
	Valla noored on iseseisvasse ellu astumiseks ette valmistatud ning teadlikud töö- ja ettevõtluse võimalustest vallas	Kutsenõustamisprogrammi väljatöötamine ja käivitamine						HA
		Karjäärinõustamise süsteemi jätkamine ja laiendamine						HA
		Noortele regulaarsete valla ettevõtete külastuste ja tööandjatega kohtumiste korraldamine						HA
		Noortele valla asutustes ja ettevõtetes töövarjutuse võimaluste teatavakstegemine ja võimaldamine						HA
		Vabade töökohtade ja töövõimaluste infoportaali (töbörsi) loomine RVV veebi						RVV
		Noortele munitsipaal eluaseme inkubatsiooni programmi käivitamine						RVV
		Parimatele õppuritele ja üliõpilastele stipendiumite asutamine						RVV
		Noortele ettevõtjatele ettevõtlusinkubaatoritega koostööle kaasaitamine						RVV
		Noorele alustavale ettevõtjale stardiabi toetusmeetme käivitamine						RVV

4.2 Valla haridusasutused

Siht-grupp	Eesmärk	Tegevus	Ajakava					Vastu-taja
			2013	2014	2015	2016	2017	
Haridusasutused	Õpilaste ettevõtlikkusalase aktiivsuse tõstmiseks on rakendatud Ettevõtliku Kooli programm	Ettevõtlikkusõpe üle kogu kooliprogrammi - programmi Ettevõtlik Kool käivitamine						HA
		Õpetajate noorte ettevõtlikkuse alaste koolituste (sh. "Ettevõtliku kooli" programmi rakendamiseks valla koolides) korraldamine						RVV
		"Ettevõtliku Kooli" programmi mentorluse käivitamine						HA
	Haridusasutustel on hea omavaheline ja koostöö piirkonna ettevõtjatega, mis tugineb teineteise eesmärgilisi vajadusi arvestaval suhtlusel, läbimõeldud õppekaval ja kutsenõustamisel	Noorte ja ettevõtjate ühisarutelude korraldamine						RVV
		Rahvusvaheliste projektide ellukutsumine ja läbiviimine						RVV
		Elanike ja lapsevanemate kaasamine koolitundidesse						HA
		Koolis valla territooriumil toimivate ettevõtte, nende vajaduste ja arengute tutvustamine						HA
		Programmi "Tagasi kooli" osalemine						HA
		Ettevõtjate osalemine lektoritena koolitundides						HA
		Kutsehariduse propageerimine						HA
		Ettevõtlus- ja majandusõppe integreerimine õppeprogrammi						HA
		Vajalike lektorite ja õpetajate profiilide kirjeldamine ja vallale edastamine						HA
		Kutsenõustamisprogrammi väljatöötamine ja käivitamine						RVV
		Haridusasutuste vaheline koostöö						RVV
		Haridusasutused on tagatus noorte ettevõtlikkustegevuse toetamiseks vajalike vahenditega	Karjääri ja kutsenõustamise rahastamine					
	Ettevõtlikkuse õpetamise töömaterjalide hankimine (vajadusel koostamine) ja levitamine							HA
	Ettevõtlikkuse arendamiseks vajalike õppevahendite nimekirja koostamine ja vallale edastamine							HA
	Õpilas- ja/või minifirmade tegevuseks vajalike ruumide leidmine							HA
	Õpetajate motiveerimine							RVV

4.3 Valla ettevõtjad ja nendega koostöö

Siht-grupp	Eesmärk	Tegevus	Ajakava					Vastu-taja
			2013	2014	2015	2016	2017	
Ettevõtjad	Valla ettevõtete konkurentsivõime on paranenud kohaliku kvalifitseeritud personali leidmise ja tugiteenuste kaasamise arvel	Rae valla tööjõu prognoosi koostamine						RVV
		Palgavahemike avalikustamine üldise statistika jaoks						EV
		Valla ettevõtete vabade töökohtade info vahendamine sh. valla tööbörsi käivitamine						RVV
		Ettevõtlike tugiteenuste vajaduste määratlus ja info vahendamine						RVV
		Töötukassale vabade töökohtade vahendamine, töötukassa projektidega liitumine						EV
		Ettevõtjate kaasamine kutsenõustamisprotsessi						HA
	Valla ettevõtted omavad ülevaadet vabast tööjõust vallas, noorte ettevõtlikkuse tasemest ja suundumustest määratlemaks paremal moel ettevõtte tööjõu ja tugiteenuste perspektiivi	Kutsenõustamisprogrammi kokkuvõtte ettevõtjatele kättesaadavaks tegemine						RVV
		Karjäärinõustamise info vahendamine ettevõtjatele						RVV
		Ettevõtjate osalemine Teeviidal ja Töøbörsil jne						EV
		Ettevõtjate osalemine lektoritena õppeprogrammis						HA
		Õpilafirmade mentorlus, õpilafirmade juhendajate koolitamine						HA
		Praktika kohtade määratlemine ja pakkumine Rae valla ettevõtetes, praktikaprogrammi koostamine						RVV
	Ettevõtja on kohapeal tuntud ning tal on võimalus noorte ettevõtlikkuse arendamise protsessis kaasa rääkida – ettevõtja mitte ainult ei tea vaid ka reaalselt tunnetab, et ta on kogukonna osa	Töövarjupäeva võimaluste laialdasem kasutamine						EV
		Valla ettevõtjate regulaarsete kohtumiste korraldamine ja huvi korral ühenduse						RVV
		Parimate noorte ja õpetajate tunnustamine ettevõtlikkuse ala saavutuste eest						EV
		Parimatele õppuritele ja üliõpilastele stipendiumite asutamine						RVV
		Rae valla iga aastane parimate ettevõtlikkust ja töö- ning elukeskkonda toetavate ettevõtjate väljaselgitamine						RVV
		Ettevõtjate, koolide ja KOV võistkondade Valla Mängude korraldamine						RVV

4.4 Kohalik omavalitsus

Siht-grupp	Eesmärk	Tegevus	Ajakava					Vastutaja
			2013	2014	2015	2016	2017	
Omavalitsus	Vallas toimib sidus koostöö võrgustik noorte, haridusasutuste, ettevõtjate ja vallavalitsuse vahel	Vallas tegutsevate ettevõtjate kaardistamine						RVV
		Töötute kaardistamine						RVV
		Valla ettevõtete vabade töökohtade info ja kohaliku tööbörsi käivitamine						RVV
		Noorte ettevõtlikkusega seotud tegevuste käivitamine, koordineerimine ja koostöö korraldamine						RVV
		Rae valla Arenduskeskuse (sh noorte ettevõtlikkustegevuse arendamiseks) loomine						RVV
	Vallas toimib tihe koostöö kõrgkoolidega ja kutseõppe asutustega ettevõtlikkus probleemide lahendamiseks ja vastavate uuringute teostamiseks	Ülikoolides ja kõrgemates õppeasutustes õppivate valla noorte kaardistamine						RVV
		Ülikoolide ja kõrgemate õppeasutustega partnersuhete loomine, uurimisteemade koondamine ja edastamine						RVV
		Akadeemiliste lektorite ja juhendajate kaasamine õppetöösse						HA
	Ettevõtlikkus on valla noorte seas teadvustatud ja ettevõtlikud noored tunnustatud	Regulaarsete ülevaadete andmine ettevõtlikkusest valla meedias						RVV
		Tublide ettevõtlikkuse arendajate motiveerimine, tunnustamine						RVV
	Omavalitsusel on küllaldane informatsioon valla noorte ettevõtlikustegevuse juhtimiseks	Rae valla ettevõtlusest iga aastase sotsiaal-majandusliku ülevaate koostamine						RVV
		Noosootöö (sh. noorte ettevõtlikkuse) hindamiste läbiviimine						RVV
		Noorte ettevõtlikustegevuste andmebaasi loomine						RVV
	Vallavalitsusel on noorte ettevõtlikkuse tegevuskava elluviimiseks vajalik järelevalve, vahendid ja regulatsioon, toimub tegevuste seire ja tulemuste tagasisidestamine	Noorte ettevõtlikkuse arengukava elluviimine sh.						RVV
		Noorte ettevõtlikkuse arengukava regulaarne ülevaatamine						RVV
		Toetuskordade väljatöötamine, kooskõlastamine ja vastutajate ning otsustajate määratlemine						RVV

5 Arengukava elluviimise riskid ja nende maandamine

Peamised riskid arengukava elluviimisel on seotud poliitilise, administratiivse ja finantsmajandusliku olukorra muutusega, aga ka mitteküllaldase kommunikatsiooniga. Kõigi nimetatud riskide teadvustamise ja maandamisega tegeletakse Rae valla ja asjaosaliste igapäevatöö erinevatel tasanditel ja neid võetakse arvesse arengukava elluviimise protsessis.

5.1 Poliitilised riskid

Poliitiline risk tuleneb poliitilise tahte võimalikust muutusest Rae vallavolikogus ja – valitsuses, huvide ümberseadmisest või olulistest ümberkorraldustest valla juhtimises.

Võimalikud lahendid riskide maandamiseks:

- Arengukava elluvijate poolne järjepidev poliitikute, kaasatute ja sihtrühmade teavitamine arengukava elluviimise protsessist ja selle käigus saavutatud tulemustest.
- Arengukava eesmärkide ja rakendatavate meetmete sisseviimine teistesse kohaliku omavalitsuse arengudokumentidesse.

5.2 Administratiivsed riskid

Administratiivsed riskid on seotud arengukava elluviimise kaasatute tõhusa juhtimise puudumisega ja järjekindlusetusega kavandatu elluviimises. Samuti osalejate võimaliku mitteküllaldase motivatsiooni, noorte vähese kaasatusega otsustusprotsessidesse ning vajalike saavutuste aeglusega.

Võimalikud lahendid riskide maandamiseks:

- Asjakohase juhtimisstruktuuri ülesehitamine koostöös osapooltega arengukava elluviimiseks. Rae vallavalitsuse poolt vastutava ametniku määramine, kes on võrgustikupõhise koostöö eestvedaja.
- Isikukeskem lähenemine, osapoolte ootuste regulaarne kaardistamine ja vajalike meetmete rakendamine osapoolte huvide täitmiseks. Uute vajadusepõhiste teenuste arendamine.
- Koostöövõrgustikus osalejate motiveerituse kasvatamine kavandatu elluviimises, regulaarsed koostöökohtumised osapooltega ja tulemuste seire.

5.3 Finantsmajanduslikud riskid

Finantsmajanduslikud riskid on eelkõige tingitud arengukava elluviimiseks vajalike rahaliste ressursside puudumisest. Rae valla ühe-aastasest eelarvest tulenev pikaajaline tööde läbiviimine ei taga ressurssidega pikaajalist kaetust. Põhjuseks võivad olla ka osutatavate teenuste/toodete hinnatõus, muutused riiklikus rahaeraldise poliitikas, mistõttu valdkonna arenguks vajalikud kulud kasvavad planeeritust kiiremini. Kuna mitmete tegevuste elluviimine on seotud projektipõhise rahaeraldisega, siis ei pruugi kujuneda tegevuste jätkamiseks vajalikku võimekust.

Võimalikud lahendid riskide maandamiseks:

- Arengukava elluviimise tegevuste tulemuslikkusele orienteeritus, näidates iga-aastaselt tegevustulemeid ja nende saavutamiseks kaasnenud rahaliste kulude kasutamist.
- Paindlike finantsmudelite rakendamine, rahaliste vahendite kasutamise sihipärasuse ja läbipaistvuse kindlustamine.

5.4 Kommunikatsiooni riskid

Kommunikatsiooni riskid tulenevad eelkõige teabe edastamise mittepiisavusest, avalikkusele kättesaadava teabe uuendamise takerdumisest ja teavitamiskanalite kasutamisoskuste nõrkusest sihtrühmadega suhtlemisel. Samuti vähesest suhtlemisest teabe omajatega ja esitatava teabe raskesti mõistetavusega sihtrühmadele.

Võimalikud lahendid riskide maandamiseks:

- Kommunikatsiooniplaani koostamine, selle elluviimiseks oskuste õpetamine ja järjepideva teabe edastamise ja tagasisidestamise süsteemi loomine;
- Sotsiaalmeedia õpe ja teabekanalite kasutamine sihtrühmade informeerimiseks ja asjaosaliste laialdaseks kaasamiseks.
- Teabekanalites informatsiooni pidev ajakohastamine, selle kohta informatsiooni levitamine ja teabe kasutajasõbralikkuse tagamine.
- Regulaarsed kohtumised meedia esindajatega. Rae valla ajalehes regulaarsed ülevaated arengukava elluviimisest ja osapoolte tegevustest.

6 Arengukava seire ja selle tulemustest teavitamise põhimõtted

Arengukava seire viiakse läbi kord aastas koos järgmise aasta valla arengukava ja eelarve ülevaatamisega. Seire eestvedajaks on Rae vallavalitsus ja tema hallatavad haridusasutused koostöös ettevõtjate ja valla noorte esindajatega. Seire kirjalik ülevaade esitatakse iga aasta 1. juuliks Rae vallavalitsusele ja kõigile arengukava elluviimises osalejatele ning kokkuvõtte tehakse teatavaks valla kodulehel. Rae Vallavalitsus edastab seire tulemused vallavolikogule koos arengukava tegevuskava korrigeerimise ja elluviimise ning rahastamise ettepanekutega.

Ülevaate koostamise käigus hinnatakse arengukava elluviimise täitmist ja ressursikasutust. Vajadusel tehakse muudatusettepanekud tegevuskavasse. Arengukava kogu dokumendi põhjalik uuendamine toimub nelja aastases tsüklis.

Rae vallavalitsuse arengukava elluviimise tegevusteks vajalikud vahendid nähakse ette Rae valla eelarves ja teiste osapoolte eelarvetes. Samuti taotletakse rahalisi vahendeid Euroopa Liidu struktuurivahenditest, riiklikest ja maakondlikest vahenditest asjakohaste projektide elluviimiseks.